

פרשת מטות-מסעי תשפ"א
בעניין מ"ב מסעות

לעילוי נשמת ר' חיים יוסף בן חנוך הלוי ז"ל

במדבר פרק לג

(א) אֵלֶּה מִסְעֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם לְצַבְאֹתָם בְּיַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: (ב) וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת מוֹצְאֵיהֶם לְמִסְעֵיהֶם עַל פִּי יִקְוֶה וְאֵלֶּה מִסְעֵיהֶם לְמוֹצְאֵיהֶם: (ג) וַיִּסְעוּ מֵרַעְמֵסֶס בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן מִמְּחַרַת הַפֶּסַח יָצְאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּיַד רָמָה לְעֵינֵי כָּל מִצְרָיִם: (ד) וּמִצְרָיִם מִקְבָּרִים אֶת אֲשֶׁר הִפְּחָה יְקֹנֶק בָּהֶם כָּל בְּכוֹר וּבְאֵלֵיהֶם עָשָׂה יְקֹנֶק שְׁפָטִים: (ה) וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵרַעְמֵסֶס וַיַּחֲנוּ בְּסֹפֶת: (ו) וַיִּסְעוּ מִסֹּפֶת וַיַּחֲנוּ בְּאֵתֶם אֲשֶׁר בְּקִצֵּה הַמִּדְבָּר: (ז) וַיִּסְעוּ מֵאֵתֶם וַיָּשָׁב עַל פִּי הַחִירָת אֲשֶׁר עַל פְּנֵי בְּעַל צֶפּוֹן וַיַּחֲנוּ לְפָנֵי מִגְדַּל:

רש"י

(א) **אלה מסעי** - למה נכתבו המסעות הללו, להודיע חסדיו של מקום, שאעפ"י שגזר עליהם לטלטלם ולהניעם במדבר, לא תאמר שהיו נעים ומטולטלים ממסע למסע כל ארבעים שנה ולא היתה להם מנוחה, שהרי אין כאן אלא ארבעים ושתיים מסעות. צא מהם י"ד, שכולם היו בשנה ראשונה, קודם גזירה, משנסעו מרעמסס עד שבאו לרתמה. שמשם נשתלחו המרגלים, שנאמר (במדבר יב, טז) ואחר נסעו העם מחצרות וגו' (שם יג, ב) שלח לך אנשים וגו'. וכאן הוא אומר ויסעו מחצרות ויחנו ברתמה, למדת שהיא במדבר פארן. ועוד הוצא משם שמונה מסעות שהיו לאחר מיתת אהרן מהר ההר עד ערבות מואב בשנת הארבעים, נמצא שכל שמנה ושלישים שנה לא נסעו אלא עשרים מסעות. זה מיסודו של רבי משה הדרשן. ורבי תנחומא דרש בו דרשה אחרת משל למלך שהיה בנו חולה והוליכו למקום רחוק לרפאותו, כיון שהיו חוזרין התחיל אביו מונה כל המסעות. אמר לו כאן ישננו, כאן הוקרנו, כאן חששת את ראשך וכו':
(ד) **ומצרים מקברים** - טרודים באבלם:

רמב"ן

(א) **אלה מסעי** - אחרי נקמת מדין שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה אחר תאסף אל עמך (לעיל לא ב) ואחרי שחלק ארץ סיחון ועוג ובנו הערים הנזכרות, נתן דעתו לכתוב המסעות. ונתכוין בזה להודיע חסדיו של הקדוש ברוך הוא עמהם, שאעפ"י שגזר עליהם לטלטלם ולהניעם במדבר לא תחשוב שהיו נעים ומטולטלין ממקום למקום תמיד ולא היתה להם מנוחה, אבל בכל הזמן הגדול לא הלכו אלא ארבעים ושנים מסעות, כמו שכתב הרב רש"י מדברי רבי משה הדרשן:

מלבי"ם

(ה) **ויסעו בני ישראל מרעמסס ויחנו בסכות**, כתב הרמב"ם במו"נ שהיה צורך גדול להזכיר המסעות שברבות הימים יכזיב השומע כל הנסים האלה שנעשו לישראל בימי עמידתם במדבר ציה, ויאמר איך אפשר שעמדו זמן רב כזה משך ארבעים שנה במדבר בערבה בארץ ציה וערבה והיו נזונים מלחם אלהי ומי באר, ויאמר שבודאי עמדו במדבריות הקרובים אל הישוב אשר ישבו שם בני ערב היום, או במדבר שיש חריש וקציר ובורות מים, ע"כ חזק האותות האלה בזכרו בפרטות שם המקומות האלה למען יכירו דורות הבאים שלא היה אפשר בשום אופן שיעמדו שם בני אדם זמן רב כזה בדרך הטבע אם לא כי יד' ה' עשתה זאת. והמקובלים כתבו שמ"ב מסעות אלה היו מכוונים נגד שם של מ"ב. ובהיותי בחערסאן נשאלתי מאמר פליאה נדפס בשם מהר"ש אוסטערפאלער לאמרו בעת המגפה, וזה תוכן דבריו: כשנסעו מרעמסס לא ידעו אם יסעו לסכות או לקהלתה או למסרות ואמר ה' שישעו לסכות, לא ידעו אם יסעו לאתם או לחצרות או לתרח או לעציון גבר וא"ל ה' שישעו לאתם, לא ידעו אם יסעו לפי החירות או לרמון פרץ או לעברונה או להר העברים וא"ל ה' שישעו לפי החירות, לא ידעו אם יסעו למרה או לתחת או לערבות מואב וא"ל ה' שישעו למרה וכן הולך כל המאמר והוא נדפס, ואמרתי פירושו שאחר שהיו המסעות מכוונים נגד שם מ"ב היתה כל מסע מצוינת באות א' מן אותיות של שם של מ"ב, וכשתסדר מ"ב אותיות של שם של מ"ב נגד המסעות, תמצא שנמצא ג"פ אות ב', וכאשר נאמר להם שישעו מסע מכוונת נגד אות ב' מצאו שסכות וקהלתה ומוסרות מצוינים באות ב' ולא ידעו לאיזה מקום יסעו, וכן אתם חצרות תרח עציון גבר מצוינים באות ג', פי החירות רמון פרץ עברונה הר העברים מצוינים באות יו"ד, מרה תחת ערבות מואב מצוינים באות ת', וכן תבין כל המאמר, ועז"א בפי' בהעלותך עפ"י ה' יסעו ועפ"י ה' יחנו ועפ"י ה' ביד משה, שהוא כפל לשון שמ"ש עפ"י ה' יסעו ר"ל לפי סדר של שם השם שם מ"ב, וכמ"ש פה למסעיהם עפ"י ה' פי' ר"ל עפ"י סדר השם, ובאשר בסדר הזה לא ידעו לאיזה מקום כי כמה מסעות מצוינים באות דומה, והיה צריך משה לפרש שנית את המקום ועז"א עפ"י ה' ביד משה, וכתב הרי"א שצוה ה' לכתוב את המסעות האלה מפני ג' טעמים: [א] כמ"ש רש"י ז"ל להודיע חסדי המקום ב"ה שאעפ"י שגזר עליהם טלטול לא היו נעים ומטולטלים כל הימים מבלי מנוח, כי לא נסעו רק מ"ב מסעות האלה, ועפ"י החשבון ישבו רוב הימים במק"א, [ב] כטעמו של המו"נ שהזכרנו, [ג] מפני שזה רומז גם על מה שיהיה קודם הגאולה העתידה דכתיב והבאתי אתכם אל מדבר העמים, וכתבי והולכתיה המדבר, שכבר בארנו בפירושו שכוון על היותם בגולה מרוחקים מכל כתות האנשים ומטולטלים ממקום למקום ונעדרי כל פרנסה ולא יהיו להם לא שדות וכרמים ולא מקנה בודדים לבדם כיושבים בארץ ציה, ובודאי יש יחוס שמור למדבריות אלה שהם הגליות וטלטולם וכל מקריהם אל מסעיהם במדבר, ולכן צוה למשה לכתוב המסעות האלה בדיוק להיות לזכרון לימים הבאים באחרית הימים, וז"ש ויכתב משה את מוצאיהם למסעיהם שמסעות אלה יעידו על כל המוצאות אותם באחרית הימים, וכתב עוד שמה שבתורה דלג הרבה מן המסעות שזכר פה ולא הזכירם במקומם, זה היה מפני שאלה המסעות חנו בסכות ישראל ימים מועטים, שהרי מחצרות עד בואם אל מדבר צן היא קדש לא היה אלא זמן קצר משני חדשים, ונסעו י"ט מסעות עד קדש שישבו שם ימים רבים, ומ"ש ויסעו מאילם ויחנו על ים סוף בא להודיע שישראל עלו מן הים לאותו צד שמשם נכנסו אל הים, ואחר שנסעו מאילם באו שנית בשפת הים, ועיי"ש מ"ש עוד בזה: